

Петрук А.О.
аспірант кафедри фінансів і кредиту
Науковий керівник – О.М. Петрук
д.е.н., професор кафедри фінансів і кредиту
Житомирський державний технологічний університет

РЕГУЛЮВАННЯ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Дискусійні питання ідентифікації похідних фінансових інструментів, а також окремих їх видів створюють суттєві проблеми щодо їх оцінки, правильності відображення в обліку та застосування заходів регулюючого впливу. Неузгодженість трактування сутності похідних фінансових інструментів та окремих їх видів присутня також і в вітчизняних нормативно-правових актах. Тому до моменту усунення зазначених недоліків похідні фінансові інструменти створюють додаткові ризики для їх власників – фінансових установ, а також для кредиторів та вкладників останніх.

На сьогодні, в економічній літературі немає єдиного підходу до трактування поняття «похідні фінансові інструменти». Досить часто зазначене поняття ототожнюють з поняттям «похідні цінні папери», «вторинні цінні папери», «деривативи», «гібридні фінансові інструменти» та «гібридні цінні папери». Таким чином, в літературі досі триває дискусія щодо визначення зазначених понять, оскільки конкретні види складних фінансових інструментів проходять нові модифікації та набувають властивостей, що не характерні для подібних інструментів в попередньому їх варіанті. Такі модифікації фінансових інструментів дозволяють їм вийти за межі правового регулювання та регулятивного впливу наглядових фінансових органів. Водночас взаємозаміна понять призводить до практичних проблем ідентифікації конкретного похідного фінансового інструменту, порядку його оцінки та відображення в системі бухгалтерського обліку, а також порядку формування відповідних резервів для покриття ризиків за ним.

Оскільки похідні фінансові інструменти набули значного поширення на фінансових ринках відносно недавно та продовжують розвиватись й ускладнюватись, то більшість праць як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, присвячені переважно питанням їх сутності та обігу. Зокрема, різновиди похідних фінансових інструментів розглядали у своїх працях Ф.Д. Фабозці, Жан Жоб де Вріз Роббе та Поль Алі, А.Б. Фельдман, Дж. Сінкі молодший, Х.П. Бер, Л. Примостка, С.З. Мошенський, О.В. Дзюблюк, Л.В. Кузнецова та інші. Водночас, досі не розроблені концептуальні засади регулювання випуску та обігу похідних фінансових інструментів на ринку фінансових послуг. Першопричини відсутності ґрунтовних досліджень окреслених питань пов'язані з тим, що на сьогодні відсутні єдині підходи до трактування похідних фінансових інструментів та систематизації їх видів.

Отже, похідні фінансові інструменти, які на сучасному етапі обертаються на окремих сегментах ринків, характеризуються значним ступенем різноманітності. Пов'язуємо це з тим, що практика ринкових відносин спричиняє нові умови та необхідність виникнення різних деривативів. Крім того, різні види фінансових інструментів, що розглядаються у науковій літературі, зумовлені відсутністю єдиної позиції науковців стосовно класифікаційних ознак. Науковці мають різноманітні підходи до класифікації похідних фінансових інструментів, внаслідок чого виникає певна внутрішня суперечність між класифікаційними ознаками та видами деривативів, що, в свою чергу, породжує плутанину в обліку. Тому існує необхідність чіткого визначення класифікаційних ознак деривативів, що зумовить їх належне відображення у бухгалтерському обліку і звітності.

Швидкі темпи розвитку ринків капіталу та поява все нових фінансових інструментів, ускладнення їх структури та вихід за межі регулюючого впливу наглядових органів викликає необхідність застосування адекватних регулюючих заходів на національному рівні, що в свою чергу потребує впорядкування як понятійного апарату щодо похідних фінансових інструментів, так і систематизації та подальшої класифікації їх видів з метою виявлення потенційних ризиків як для емітента так і для інвестора.